

**АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ**

ПРОЦЕНКО Олена Борисівна

УДК 371.14 (477+495)

СИСТЕМА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ГРЕЦІЇ

13.00.04 – «Теорія та методика професійної освіти»

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України, м. Київ.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент АПН України
Сисоєва Світлана Олександрівна,
Інститут педагогічної освіти і освіти
дорослих
АПН України, завідувач відділу
інноваційних педагогічних технологій,
м. Київ.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор,
Пуховська Людмила Прокопівна,
професор кафедри філософії освіти та
освіти дорослих Державного вищого
навчального закладу «Університет
менеджменту освіти» АПН України, м. Київ;

кандидат педагогічних наук,
Титаренко Інна Олегівна,
доцент кафедри політології, соціології
та соціальної роботи факультету соціології і
права Національного технічного університету
України «Київський політехнічний інститут».

Захист відбудеться «11» листопада 2009 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.451.01 в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9, 5-й поверх, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України (04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9).

Автореферат розісланий «9» жовтня 2009 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Лапаєнко С.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та доцільність дослідження. Одним з напрямів модернізації післядипломної педагогічної освіти в Україні є врахування прогресивних ідей та практичних здобутків країн Європи, які за останні роки досягли значних успіхів у реформуванні власних освітніх систем. Це повною мірою стосується й Греції, яка своїми освітніми та виховними традиціями сягає культури античних часів. Гуманістичні ідеї великих грецьких мислителів - Сократа, Платона, Аристотеля слугували підґрунтям та орієнтирами для розбудови педагогічної освіти у всіх країнах світу, мали значний вплив на формування цілей, змісту та методів виховання й навчання молоді.

У 80-х – 90-х роках ХХ століття у Греції значна увага приділялася модернізації післядипломної педагогічної освіти як однієї з ланок неперервного професійного самовдосконалення педагогів. У результаті проведених реформ були сформульовані основні концептуальні положення розвитку післядипломної педагогічної освіти в Греції, визначено нові форми підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників, був переглянутий зміст навчальних програм курсів підвищення кваліфікації та програм післядипломної підготовки у вищих навчальних закладах відповідно до європейських стандартів.

Основні вимоги щодо розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Греції відображено у таких Законах: «Про структуру та функціонування вищих навчальних закладів» (1982); «Про функціонування технологічних навчальних закладів» (1983); «Про структуру та функціонування початкової та середньої освіти» (1985); «Про модернізацію вищої освіти» (1992); «Про Національну освітню раду, регулювання питань щодо досліджень в галузі педагогіки, перепідготовку педагогічних працівників та інші положення» (1995); «Про освіту за кордоном, полікультурну освіту та інші положення» (1996); «Про регулювання питань щодо професійної діяльності педагогічних працівників та інші положення» (1998); «Про організацію галузевих відомств початкової та середньої освіти, атестацію професійної діяльності педагогічних працівників, підвищення кваліфікації педагогічних працівників та інші положення» (2002); «Про систему неперервної освіти» (2005); Президентський Наказ «Про організацію та функціонування курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів початкової школи та доповнення до президентського наказу 459/1978 про курси підвищення кваліфікації педагогічних кадрів середньої школи» (1979).

Формування системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів у Греції супроводжувалося прийняттям нових законодавчих та нормативних документів, врахуванням кращого світового досвіду та досягнень педагогічної науки. Досвід Греції використовується у реформуванні інших освітніх систем країн-членів Європейського Союзу, зокрема післядипломної педагогічної освіти Республіки Кіпр.

Вихідні концептуальні положення щодо модернізації післядипломної педагогічної освіти в Україні містяться у Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») (1993), Державній програмі «Вчитель» (2002), Національній доктрині розвитку освіти (2002), нормативних документах Міністерства освіти і науки України.

Дослідженню проблем післядипломної педагогічної освіти в Україні приділяється належна увага, зокрема таким її аспектам, як: проблеми неперервної професійної освіти (С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, Н.Г. Ничкало, В.А. Семиченко, С.О. Сисоєва); особливості сучасної системи педагогічної освіти як неперервної (В.І. Бондар, В.І. Луговий, О.П. Мещанінов); розвиток післядипломної педагогічної освіти в Україні (К.Б. Віаніс-Трофименко, Л.І. Даниленко, В.В. Олійник, М.І. Романенко), проблеми післядипломної педагогічної освіти у країнах Західної Європи (Велика Британія, Німеччина, Франція) (С.І. Синенко), у скандинавських країнах (О.І. Огієнко, Л.Є. Сігасва); порівняльний аналіз професійної освіти в Україні та за рубежом (Н.В. Абашкіна, Н.М. Авшенюк, Ю.В. Кіщенко, Л.П. Пуховська). В останні роки значна увага приділяється дослідженню андрагогічних аспектів післядипломної педагогічної освіти (Н.Г. Протасова, В.Д. Шарко).

У наукових дослідженнях вітчизняних авторів також досліджувалися проблеми педагогічної освіти в Греції, зокрема: особливості розвитку системи народної освіти в Греції (Л.П. Пуховська); організація початкової та середньої освіти в Греції (О.В. Матвієнко); розвиток системи вищої освіти в Греції в умовах її приєднання до Болонського процесу (Н.О. Постригач); професійна підготовка вчителя початкових класів у сучасній Греції (Ю.М. Короткова), та Республіці Кіпр: виявлення особливостей підготовки вчителів-філологів у Республіці Кіпр (І.В. Соколова); історичний розвиток та сучасний стан системи педагогічної освіти Республіки Кіпр (Н.В. Воевутко). Однак, система післядипломної педагогічної освіти в Греції ще не була предметом спеціального наукового дослідження, а тому основні тенденції її розвитку не знайшли осмислення й відображення у вітчизняній системі післядипломної педагогічної освіти.

Отже, соціальна значущість модернізації післядипломної педагогічної освіти в Україні в умовах євроінтеграції та приєднання до Болонського процесу та доцільність, у зв'язку з цим, врахування прогресивних ідей та позитивного досвіду розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Греції зумовили вибір теми дисертаційної праці **«Система післядипломної педагогічної освіти в Греції»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи є складовою комплексної програми науково-дослідної роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України (до 20.02.07 – Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України) «Професійний розвиток фахівців у різних освітніх системах: порівняльний аналіз» (РК 0102U000397). Дисертація виконана згідно з планом науково-дослідної роботи Маріупольського державного гуманітарного університету (МДГУ) з теми «Теоретико-методичні засади підготовки філологів за двома спеціальностями у вищих навчальних закладах України» (ДР № 010500809).

Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України 25 січня 2007 року, протокол № 1 та узгоджена у бюро Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні 20 березня 2007 року, протокол № 3.

Об'єкт дослідження: неперервна педагогічна освіта в Греції.

Предмет дослідження: система післядипломної педагогічної освіти в Греції в її історичному розвитку.

Мета дослідження: дослідити систему післядипломної педагогічної освіти в Греції; виявити прогресивні ідеї та позитивний досвід, доцільний для використання в модернізації післядипломної педагогічної освіти України.

Відповідно до предмета й мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати ступінь дослідженості проблеми у педагогічній теорії та практичній діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти Греції та України.
2. Визначити основні етапи реформування педагогічної освіти в Греції.
3. Обґрунтувати періоди розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Греції.
4. Проаналізувати основні моделі у системі післядипломної педагогічної освіти в Греції.
5. Виявити напрями використання досвіду післядипломної педагогічної освіти Греції у післядипломній педагогічній освіті Республіки Кіпр.
6. Визначити спільні та відмінні ознаки розвитку післядипломної педагогічної освіти Греції та України на сучасному етапі.
7. Розробити навчально-методичні матеріали щодо використання прогресивних ідей та позитивного досвіду системи післядипломної педагогічної освіти Греції у модернізації післядипломної педагогічної освіти в Україні.

Методологічною основою дослідження стали філософські ідеї про закони і категорії наукового пізнання й відображення дійсності в людській свідомості; положення про єдність історичного і логічного; розгляд будь-яких фактів і явищ не взагалі, а лише у конкретних умовах відносно певної системи зв'язків, взаємовпливу; принципи історизму і об'єктивності, положення про соціально-економічну зумовленість розвитку системи післядипломної педагогічної освіти, специфічний і неоднозначний характер змін системи на послідовних етапах її розвитку. Провідною концептуальною ідеєю дослідження стало історико-діалектичне розуміння післядипломної педагогічної освіти як активної діяльності педагога, що здійснюється на різних рівнях, в різних умовах і формах; порівняльно-історичний аналіз національного педагогічного досвіду і досвіду Греції, системний та компаративістський аналіз.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові положення сучасної педагогічної науки в Україні щодо: особливостей формування фахівця в системі неперервної професійної освіти (І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва); методології порівняльної педагогіки (Н.В. Абашкіна, В.Л. Вульфсон, Т.С. Кошманова, З.О. Малькова, О.В. Матвієнко, Л.П. Пуховська, О.В. Сухомлинська); професійної підготовки учителів (В.І. Бондар, О.М. Пехота, В.А. Семиченко, В.О. Сластьонін); організації післядипломної педагогічної освіти (Л.І. Даниленко, І.П. Жерносек, А.І. Кузьмінський, В.В. Олійник, Н.Г. Протасова, І.О. Титаренко).

У процесі дослідження також було використано праці вчених Греції та Республіки Кіпр щодо: концепції розвитку неперервної освіти (А. Дімітріу, Г. Заріфіс, П. Пападуріс, Г. Філіппу); професійної педагогічної підготовки (М. Кассотакіс, Д. Кладіс, І. Матсангурас, Х. Нова-Калтсуні, П. Папаконстандину, Г. Флуріс); історії розвитку педагогічної освіти (С. Бузакіс, Н. Ексархопулос, М. Іоанніду-Кутселіні, А. Казаміас, П.К. Персіаніс, І.Е. Піргіотакіс, В. Сакелларіу, М. Сіфакіс), зокрема системи післядипломної педагогічної освіти (А. Андреу, К. Анфопулос, Х. Тзикас, Г.М. Труліс, А. Тсакалідіс); атестації професійної діяльності педагогічних працівників (А. Папастаматис, П. Пасіардіс, Н. Плессас, І. Фікаріс, Х. Франгос); підвищення кваліфікації педагогічного персоналу (Г.Г. Мавроїдіс, Г. Мавройоргос, П. Ксохелліс, Х. Нутсос, Н. Пападакіс, Н. Полізос, Г. Типас); перепідготовки педагогів (К. Діамандис, М. Іліу, Г.Г. Папас).

Джерельну базу дослідження становлять документи міжнародних організацій щодо професійної діяльності вчителя, розвитку системи післядипломної педагогічної освіти (ЮНЕСКО – 1976, 2002, 2004; Європейської комісії – 1995, 2006, 2007, 2008); матеріали Європейської мережі інформації й документації в галузі освіти – EURYDICE (Європейський тезаурус у галузі освіти (2004)); монографії та наукові праці грецьких учених з проблеми дослідження (С. Бузакіс, А. Дімарас, Н. Кастис, А.Г. Кірідіс, П. Ксохелліс, Н. Музеліс та інші); аналітичні матеріали Педагогічних інститутів Греції та Республіки Кіпр; архівні документи Салонікського університету імені Аристотеля та Афінського національного університету імені Каподістрії; педагогічна періодика Греції та Республіки Кіпр - *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών θεμάτων* (Вісник освіти); *Επιστήμες αγωγής* (Науки про виховання), *Νέα παιδεία* (Нова освіта), *Παιδαγωγική επιθεώρηση* (Педагогічний вісник), *Σύγχρονη Εκπαίδευση* (Сучасна освіта), *Τα εκπαιδευτικά* (Педагогічні нариси), *Το σχολείο και το σπίτι* (Школа та родина) тощо; навчальні плани та програми закладів післядипломної педагогічної освіти Греції та України; електронна база даних вищих навчальних закладів Греції; наукові праці (монографії, дисертації, статті) українських та російських науковців; матеріали наукових конференцій, присвячених проблемам розвитку неперервної педагогічної освіти.

До нормативної бази дослідження увійшли нормативні документи України щодо розвитку педагогічної освіти та закони Греції: «Про якість підготовки, умови надання посад інспекторів початкової школи та їх матеріальне утримання» (1922); «Про організацію та управління загальною (початковою та середньою) освітою» (1964); «Про структуру та функціонування загальної освіти» (1976).

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження були використані такі методи: *теоретичні*: історико-структурний для висвітлення основних компонентів системи післядипломної педагогічної освіти на різних етапах історичного розвитку Греції; хронологічний, що дав змогу проаналізувати розвиток системи післядипломної педагогічної освіти Греції в часовій послідовності; діяхронний – для дослідження якісних змін у системі післядипломної педагогічної освіти Греції в межах визначених історичних періодів розвитку; структурно-системного аналізу – з метою теоретичної розробки проблеми; термінологічного аналізу – для визначення базових понять дослідження; педагогічного моделювання; аналізу дисертаційних праць; порівняльно-педагогічний аналіз спорідненості досліджуваних явищ у системах післядипломної педагогічної освіти Греції та України; *емпіричні*: спостереження для виявлення стану проблеми в педагогічній теорії та практиці; експертного опитування керівників закладів післядипломної педагогічної освіти Греції – для визначення умов організації післядипломної педагогічної освіти; узагальнення педагогічного досвіду для визначення компонентів системи післядипломної педагогічної освіти в Греції.

Організація дослідження. Дослідження проводилося у три етапи упродовж 2003 – 2009 років.

На першому етапі (2003 – 2004 рр.) проаналізовано проблему, вивчено історичну, філософську, педагогічну, психологічну літературу, законодавчі та нормативні акти України та Греції; визначено об'єкт, предмет дослідження, сформульовано його мету, завдання.

На другому етапі (2004 – 2007 рр.) здійснено аналіз структури системи післядипломної педагогічної освіти в Греції; виявлено моделі у системі післядипломної педагогічної освіти в Греції; вивчено педагогічний досвід і прогресивні ідеї, накопичені вищими навчальними закладами та закладами післядипломної педагогічної освіти Греції під час стажування в Салонікському університеті імені Аристотеля та Кіпрському університеті.

На третьому етапі (2007 – 2009 рр.) узагальнено результати дослідження щодо системи післядипломної педагогічної освіти Греції; виявлено подібне і відмінне в організації післядипломної педагогічної освіти в Греції та Україні; виявлено напрями модернізації післядипломної освіти учителів в Україні з урахуванням позитивного досвіду Греції; розроблено методичні рекомендації для викладачів та студентів вищих навчальних закладів, слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти. Матеріали дослідження було узагальнено, текст оформлено відповідно до вимог. За результатами дослідження підготовлено монографію «Післядипломна педагогічна освіта в Греції: загальна характеристика»; визначено перспективи подальших досліджень з означеної проблеми.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що *вперше* обґрунтовано етапи реформування педагогічної освіти та періоди розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Греції; виявлено тенденції розвитку сучасної системи післядипломної педагогічної освіти Греції; охарактеризовано структуру системи післядипломної педагогічної освіти в Греції (традиційна та інноваційна моделі); *виявлено* спільні та відмінні тенденції у розвитку національних систем післядипломної педагогічної освіти Греції та України; *удосконалено* зміст навчальних планів та програм професійної підготовки майбутніх учителів новогрецької та англійської мов; програми з педагогічної практики; *подальшого розвитку набули* положення щодо напрямів модернізації післядипломної педагогічної освіти України на основі врахування прогресивних ідей системи післядипломної педагогічної освіти Греції.

У науковий обіг уведено українські еквіваленти грецьких понять, які визначають форми післядипломної педагогічної освіти (пропедевтичне, спеціальне, періодичне підвищення кваліфікації, перепідготовка), що полегшує розуміння їх змісту при аналізі наукової педагогічної літератури Греції.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено і впроваджено: *програму спецкурсу* «Післядипломна педагогічна освіта в Греції» та *методичні рекомендації* щодо організації самостійної роботи студентів під час вивчення спецкурсу «Післядипломна педагогічна освіта в Греції» для викладачів та студентів вищих педагогічних і гуманітарних навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації; *навчальні плани та програми* з таких дисциплін: «Методика викладання іноземної мови та літератури», «Методика викладання другої іноземної мови», «Шкільний підручник» для викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

Основні положення дослідження, які можна використовувати для подальшого дослідження теорії та практики післядипломної педагогічної освіти в Україні та у зарубіжних країнах, викладено у монографії «Сучасна система післядипломної педагогічної освіти в Греції: загальна характеристика». Матеріали дисертації також можуть бути використані під час читання лекцій із порівняльної та зарубіжної педагогіки, теорії та історії педагогіки, лінгвокраїнознавства у вищих навчальних закладах.

Результати роботи впроваджено в Маріупольському державному гуманітарному університеті (довідка № 1927/01 – 20/05 від 19.12.08), Федерації грецьких товариств України (довідка № 256 від 15.12.08), Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 044/408 - 26 від 26.01.09).

Особистий внесок здобувача. У статті «Структура та зміст білінгвальної методичної компетенції майбутніх учителів іноземних мов», яка написана у співавторстві з І.В. Соколовою, автору належить визначення компонентів білінгвальної методичної компетенції майбутніх учителів іноземних мов. У статті «Технологія вивчення мовних здібностей та здатностей до вивчення іноземної мови» (співавтор - І.В. Соколова) автору належить аналіз змісту понять «мовні здібності» та «здатності до вивчення іноземної мови» майбутніх вчителів іноземної мови.

Вірогідність наукових положень, результатів та основних висновків дисертаційної роботи забезпечувалася використанням оригінальних наукових джерел (законів, постанов, розпоряджень, доповідей, монографій, журнальних статей, статистичних даних); методологічною обґрунтованістю вихідних положень дослідження; використанням методів науково-педагогічного пошуку, адекватних меті, об'єкту, предмету дослідження; застосуванням всебічного кількісного і якісного аналізу дослідницьких даних.

На захист виносяться наукові положення, що розкривають:

- систему післядипломної педагогічної освіти в Греції, яка складається з двох основних моделей - традиційної та інноваційної, що спрямовані на врахування вимог суспільства до сучасного педагога та інтересів суб'єктів педагогічної взаємодії;

- форми організації післядипломної педагогічної освіти в Греції (пропедевтичне, періодичне, спеціальне підвищення кваліфікації; перепідготовка), що спрямовані на вдосконалення майстерності педагогічних працівників упродовж усього терміну професійної діяльності;

- сукупність прогресивних ідей та позитивний досвід системи післядипломної педагогічної освіти Греції, які доцільно використовувати в післядипломній педагогічній освіті України: професійна адаптація новопризначених вчителів; зближення закладів післядипломної педагогічної освіти та школи; створення віртуальної інформаційної педагогічної бази; об'єднання традиційних та телекомунікаційних методів навчання; зміст та організація перепідготовки вчителів для навчання дітей з обмеженими функціональними можливостями.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися під час стажування в Кіпрському університеті (Республіка Кіпр, Нікосія, 2006), на 9 наукових конференціях, у тому числі: *міжнародних* - «Формування професійної компетентності вчителя в умовах Європейської інтеграції» (Житомир, 2005), «Розвиток еллінізму в Україні у XVII – XXI ст.» (Маріуполь, 2007); *всеукраїнських* - «Новітні методи викладання іноземних мов у ВНЗ» (Харків, 2004), «Актуальні проблеми сучасної науки» (Київ, 2007), «Сучасні наукові досягнення - 2008» (Миколаїв, 2008); на *щорічних* (2004-2007, 2009) звітних науково-методичних конференціях професорсько-викладацького складу Маріупольського державного гуманітарного університету.

Публікації. Результати дослідження викладено в 17 наукових та науково-методичних працях, з них 15 праць написано без співавторів, у тому числі: 1 одноосібна монографія, 1 брошура з програмою та методичними рекомендаціями, 5 статей у провідних наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України; 1 стаття у збірнику наукових праць молодих учених Маріупольського державного гуманітарного університету; 9 статей тез у збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнських і міжрегіональних науково-практичних конференцій. Загальний обсяг особистого внеску становить 13,75 друкованих аркушів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 270 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 215 сторінках. Список використаних джерел включає 273 найменування, з них 173 – іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; визначено його об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічну та теоретичну основи; розкрито джерельну базу дослідження, його наукову новизну, теоретичне і практичне значення, особистий внесок здобувача; сформульовано основні положення, що виносяться на захист; наведено дані про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі** – «*Генеза системи післядипломної педагогічної освіти в Греції*» - здійснено історико-педагогічний аналіз реформування педагогічної освіти в Греції; охарактеризовано післядипломну педагогічну освіту в Греції; обґрунтовано періоди розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Греції.

У результаті історико-педагогічного аналізу визначено три етапи реформування педагогічної освіти в Греції. *Перший* етап (1913 – 1958 рр.) характеризувався появою нових спеціалізованих педагогічних закладів освіти для підготовки вчителів. До них належали: педагогічні училища, де готували вчителів початкової школи; педагогічні академії, метою яких була підготовка спеціалістів для роботи в педагогічних училищах. На цьому етапі було вдосконалено організацію навчальної діяльності факультетів та відділень Афіньського національного університету імені Каподістрії (1932 рік), де мали змогу здобувати знання вчителі середньої ланки освіти. До програм підготовки вчителів поступово вводилися, крім теоретичних, ще й практичні та лабораторні заняття за фахом. *Другий* етап реформування педагогічної освіти в Греції (1959 – 1981 рр.) відзначався розробкою нових моделей педагогічної підготовки на базі університетів. При цьому висловлювались різні погляди щодо педагогічної освіти. Перша модель передбачала заснування незалежного вищого педагогічного навчального закладу. Прибічники другої моделі наполягали на заснуванні незалежних педагогічних факультетів в університетах, які б проводили підготовку тільки вчителів початкової школи та вихователів. Третя модель педагогічної підготовки передбачала заснування педагогічних факультетів в університетах країни, які б отримали широкий спектр функцій та компетентностей, а саме: професійна освіта вчителів початкової школи та вихователів, педагогічна підготовка вчителів середньої ланки освіти, видача спеціальних педагогічних дипломів, навчання в аспірантурі (докторантурі) за педагогічною спеціальністю, здійснення педагогічних досліджень. На *третьому* етапі (1982р. і до сьогодні) були засновані педагогічні відділення початкової освіти в усіх університетах країни, де здійснювалася підготовка майбутніх учителів та вихователів.

У дисертації обґрунтовано чотири періоди розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Греції: становлення (1881 – 1921 рр.); структуризації (1922 – 1963 рр.); демократизації (1964 – 1981 рр.) та модернізації системи післядипломної педагогічної освіти в Греції (1982 і до сьогодні).

З'ясовано, що в *період становлення* системи післядипломної педагогічної освіти в Греції започатковувалися перші державні навчальні заклади, де здійснювалася перепідготовка та підвищення кваліфікації вчителів (зразкові школи при педагогічних училищах, центральні обласні державні школи для вчителів початкової освіти; педагогічні училища для вчителів середньої ланки освіти); організація щорічних зборів для обговорення нагальних методичних та педагогічних проблем серед учителів початкової школи; здійснення перепідготовки вчителів за кордоном. Зроблено висновок, що післядипломна педагогічна освіта цього періоду була спрямована на вдосконалення теоретичних знань педагогів, здобутих у межах базової освіти.

У *період структуризації* формувалися основні складові системи післядипломної педагогічної освіти – різноманітні форми підвищення кваліфікації та перепідготовки. Виявлено, що особлива увага надавалася перепідготовці вчителів початкової школи, яка здійснювалася у вищому навчальному закладі. Доведено, що розширився спектр форм підвищення кваліфікації вчителів середньої ланки освіти, серед яких можна виділити такі: короткочасна періодична перепідготовка в педагогічному училищі; загальні та локальні збори педагогічних працівників з питань організації навчально-виховної роботи в школі під час літніх канікул; науково-педагогічні конференції та надання допомоги вчителям у самоосвіті. Зроблено висновок, що в цей період закладалися основи до розбудови цілісної системи післядипломної педагогічної освіти в Греції.

Період демократизації системи післядипломної педагогічної освіти в умовах переходу від диктаторського до демократичного режиму правління в Греції зумовлювався новою роллю вчителя в демократичному суспільстві, який не тільки передавав учням свої знання, але й формував усебічно розвинену особистість дитини. Тому в цей період переглядаються парадигми професійної підготовки та перепідготовки вчителя. Реорганізуються заклади освіти та державні освітні органи, діяльність яких спрямовується на гуманізацію та демократизацію освітнього процесу. До цих закладів можна віднести Педагогічний інститут, педагогічні училища початкової та середньої освіти, педагогічне училище імені Г. Марасліса для вчителів початкової освіти, курси підвищення кваліфікації вчителів початкової та середньої освіти. У цей період розвитку відповідно до нових вимог суспільства система післядипломної педагогічної освіти зазнала змін як в структурі, так і змісті.

У період модернізації відбулася перебудова системи післядипломної педагогічної освіти Греції відповідно до вимог глобалізованого, інформаційного суспільства. У цей період посилюються вимоги до професійних якостей вчителів (застосування сучасних телекомунікаційних технологій у процесі навчання, здійснення дослідницької роботи); удосконалюються та збагачуються навчальні програми підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів шляхом уведення нових дисциплін (наприклад, «Міжкультурна освіта»); застосовуються дистанційні форми навчання; створюються обласні центри підвищення кваліфікації, Відкритий університет Греції, центр професійної підготовки, навчальний центр освіти дорослих, центр дистанційної освіти.

У розділі показано, що поняття «підвищення кваліфікації» та «перепідготовка» використовуються в Греції як еквіваленти українського поняття «післядипломна педагогічна освіта». Поняття «підвищення кваліфікації» вживається для характеристики навчання у короткі терміни для покращення та поглиблення знань та умінь у процесі неперервної педагогічної освіти (Г. Бабініотис, А.В. Велісаріос, С.Х. Пападакіс). Поняття «перепідготовка» визначається як навчання у більш тривалі терміни після завершення базової вищої освіти, спрямоване на набуття спеціальних знань та вмінь (наприклад, умінь працювати з дітьми, які мають порушення слуху, зору) або розвиток управлінських умінь (С. Бузакіс, К. Діамандис).

Визначено соціально-економічні чинники, що впливають на розвиток сучасної післядипломної педагогічної освіти в Греції, з-поміж яких: боротьба між соціальною та демократичною політичними партіями Греції, подолання економічної кризи в країні, вступ Греції до Європейського Союзу (1981 р.), підписання Болонської угоди, початок глобалізаційних процесів у країні та формування інформаційного суспільства. Визначено основні шляхи модернізації післядипломної педагогічної освіти в Греції, що спрямовані на формування вчителя-європейця, а саме: реалізація концепції неперервної освіти, тобто наступності базової та післядипломної педагогічної освіти; проектування єдиної системи накопичення навчальних одиниць під час підготовки та підвищення кваліфікації вчителів; удосконалення знань та вмінь педагогів без відриву від професійної діяльності; розширення мобільності працівників освіти; адаптація та підтримка новопризначених вчителів, які викладають перший рік в школах, гімназіях або ліцеях.

Становлення та розвиток системи післядипломної педагогічної освіти в Греції кінця XIX – XX століття, зміни в її змісті та структурі стали підґрунтям розвитку сучасної системи післядипломної педагогічної освіти.

У другому розділі – «Сучасна система післядипломної педагогічної освіти в Греції» - проаналізовано структуру системи післядипломної педагогічної освіти в Греції; сучасні підходи до атестації професійної діяльності вчителів як вихідного компонента організації післядипломної педагогічної освіти; організаційні форми системи післядипломної педагогічної освіти; розглянуто використання досвіду Греції у системі післядипломної педагогічної освіти Республіки Кіпр.

Теоретичний аналіз наукових праць грецьких учених (А. Казаміас, Г.Г. Мавроїдіс, З.К. Паліос, Н. Пападакіс) та педагогів (Г. Мавройоргос, Г. Флуріс) дозволив зробити висновок, що післядипломна педагогічна освіта в Греції є цілісною структурою і має ознаки системності. У системі післядипломної педагогічної освіти Греції можна виділити дві основні моделі: традиційну та інноваційну. *Традиційна* модель відображає форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників (пропедевтичне, періодичне, спеціальне підвищення кваліфікації, перепідготовка у вищому навчальному закладі), метою яких є вдосконалення професійної майстерності, що підпорядковано насамперед інтересам влади у реалізації освітньої політики країни. *Інноваційна* модель відображає умови організації післядипломної педагогічної освіти за допомогою форм підвищення кваліфікації вчителів, що враховують потреби та побажання кожного педагога щодо підвищення його професійного рівня (внутрішньошкільне, дистанційне підвищення кваліфікації та перепідготовка у Відкритому університеті Греції).

Класифіковано форми підвищення кваліфікації, що використовуються у системі післядипломної педагогічної освіти Греції за: змістом, метою, формами контролю, організаційними формами, місцем проведення. Обґрунтовано висновок, що усталеною є класифікація за критерієм «місце проведення» (підвищення кваліфікації за межами школи на основі спеціальної навчальної програми, підвищення кваліфікації в межах школи, підвищення кваліфікації з відповідальністю, покладеною на школу за її організацію).

У розділі проаналізовано підходи до атестації професійної діяльності вчителів, що відіграє особливу роль у післядипломній педагогічній освіті Греції. Виявлено, що основним завданням атестації є діагностика професійних знань та вмінь учителів з метою реалізації індивідуального підходу в післядипломній освіті. Розглянуто моделі атестації (бюрократична, демократична), її види (початкова, формуюча, заключна; зовнішня, внутрішня) та суб'єкти атестації (атестація колегами, директором школи, шкільним консультантом, учнями, батьками). Проаналізовано показники атестації вчителів шкільними консультантами (рівень наукової підготовки, наукова діяльність, планування навчального процесу, вміння застосовувати дидактичні методи, традиційні засоби навчання та педагогічні інновації на уроці, ефективність використання часу на уроці, управління навчальним процесом, якість навчання, педагогічний клімат у класі, оцінювання учнів) та директором школи (ініціативність, відповідальність, поведінка вчителя на уроці та вміння співпрацювати з колегами). Показано, що важливу роль в атестації відіграє шкільний консультант, який разом з учителями аналізує їх педагогічну діяльність і окреслює коло проблем, розв'язати які педагогу мають допомогти курси підвищення кваліфікації.

Проаналізовано організаційні форми системи післядипломної педагогічної освіти в Греції (пропедевтичне, періодичне, спеціальне підвищення кваліфікації; перепідготовка) та умови їх реалізації в різних навчальних закладах: обласних центрах підвищення кваліфікації, Салонікському університеті імені Аристотеля, Афінському національному університеті імені Каподістрії, Відкритому університеті Греції. У ході дослідження визначено, що для пропедевтичного та періодичного підвищення кваліфікації характерним є: здобуття вчителями додаткових знань щодо полікультурної освіти, концептуальних положень освіти протягом життя, сучасних методів викладання, оцінювання учнів та власної професійної діяльності, особливостей навчання дітей з функціональними обмеженнями; удосконалення вмінь та навичок роботи з телекомунікаційними засобами навчання, використання інноваційних методів навчання на уроці; застосування знань, вмінь та навичок у процесі практичної діяльності в педагогічній лабораторії, віртуальному середовищі та школі тощо. У Греції також існує форма підвищення кваліфікації (спеціальна), яка спрямовується на ознайомлення педагогічних працівників з нововведеннями в галузі освіти, змістом нових підручників, нагальними проблемами педагогічної діяльності. Перепідготовка педагогічних працівників в Греції здійснюється у традиційних вищих навчальних закладах і Відкритому університеті Греції за різними спеціальностями («Дидактика», «Екологічна освіта», «Міжкультурна освіта», «Сучасні технології та освіта», «Освіта», «Освіта дорослих») і передбачає здобуття наукового ступеня магістра та доктора наук.

У розділі показано, що досвід Греції знайшов своє відображення у системі післядипломної педагогічної освіти Республіки Кіпр. Установлено, що освітня політика Кіпру орієнтується на дотримання традицій грецького народу в організації підготовки та підвищення кваліфікації вчителів. Таким чином створюються сприятливі умови для тісного співробітництва двох країн, що зумовлюється релігійними, культурними та родинними зв'язками їх громадян. У дисертації проаналізовано зміст та структуру програм підготовки майбутніх учителів у Кіпрському університеті та курсів підвищення кваліфікації вчителів в Педагогічному інституті Кіпру (систематичні курси, семінари на базі школи, необов'язкові семінари). Показано, що в організації та управлінні системою післядипломної педагогічної освіти Греція та Кіпр мають чимало спільних ознак.

У третьому розділі – *«Врахування досвіду післядипломної педагогічної освіти Греції в Україні»* – обґрунтовано сучасні тенденції модернізації післядипломної педагогічної освіти України; виявлено спільне і відмінне у системах післядипломної педагогічної освіти Греції та України; визначено напрями модернізації системи післядипломної педагогічної освіти України на основі врахування позитивного досвіду Греції.

Аналіз праць українських учених (О.М. Берещук, Н.М. Бібік, Л.І. Даниленко, В.В. Олійник, Н.Г. Протасова) дозволив виділити сучасні тенденції модернізації системи післядипломної педагогічної освіти в Україні (гуманізація, андрагогізація, технологізація, підвищення інформаційної насиченості). Цими авторами встановлено закономірності розвитку післядипломної педагогічної освіти, серед яких можна виділити: залежність післядипломної освіти від сукупності об'єктивних та суб'єктивних чинників зовнішнього середовища; єдність та взаємозв'язок розвитку та збагачення загальнокультурної, фахово-кваліфікаційної та функціональної складових сукупної культури педагога; взаємозв'язок післядипломної освіти педагога з активною самоосвітою, саморозвитком, самовихованням тощо. Визначено завдання та складові системи післядипломної педагогічної освіти в Україні (перепідготовка, спеціалізація, розширення профілю, стажування). Аналіз навчальних планів підвищення кваліфікації педагогічних працівників у закладах післядипломної педагогічної освіти України показав, що навчальні плани, побудовані за модульним принципом, мають дві форми навчання - очну та дистанційну. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у цих закладах освіти передбачає: кваліфікаційні курси з метою підготовки педагогів до освоєння конкретних нововведень у шкільну практику, спеціалізовані курси з метою підготовки працівників освіти до виконання нових професійних функцій, курси підвищення кваліфікації адміністративних працівників.

Виявлення спільного та відмінного в системах післядипломної педагогічної освіти в Греції та Україні показало, що післядипломна педагогічна освіта двох країн відбиває особливості національних традицій та поглядів щодо вчителя, його ролі, компетентності та професійних функцій. Спільним в організації післядипломної педагогічної освіти в Греції та Україні є: спрямування зусиль на наближення системи післядипломної педагогічної освіти до загальноєвропейських стандартів (трирівнева підготовка вчителів (бакалавр, магістр, доктор)); неперервність педагогічної освіти; підготовка вчителя нової формації (дослідника, здатного критично мислити, який вміє застосовувати у навчальному процесі творчий підхід); розширення мобільності педагогічних працівників за рахунок спеціальних міжнародних програм за обміном вчителями; вплив на педагогічну освіту в Україні та Греції концептуальних ідей – інтеграції, інформатизації, андрагогізації; упровадження дистанційних форм післядипломної освіти.

У процесі дослідження встановлено, що в Греції та Україні існують певні відмінності в організації післядипломної педагогічної освіти, які було класифіковано на: організаційні та інституційні. *Організаційні* відмінності проявляються в підходах до визначення системи післядипломної педагогічної освіти; організації підвищення кваліфікації вчителів початкової та викладачів середньої освіти (наприклад, у Греції на курсах підвищення кваліфікації вчителів середньої ланки освіти більше уваги приділяється практичним заняттям, що зумовлено особливостями їх базової підготовки, яка не передбачає вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу та проведення педагогічної практики); формах післядипломної педагогічної освіти (наприклад, на відміну від України, у Греції організуються пропедевтичні курси підвищення кваліфікації вчителів, спрямовані на забезпечення скоординованого вступу молодого вчителя в професійну діяльність); системах оцінювання досягнень учителів (на даному етапі в Греції проектується єдина система кредитних одиниць для базової та післядипломної підготовки). *Інституційні* відмінності полягають у тому, що організація післядипломної педагогічної освіти здійснюється в різних закладах освіти; програми підвищення кваліфікації вчителів відрізняються за структурою та змістом; відмінними є й терміни навчання на курсах перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що доцільними напрямками використання прогресивних ідей та позитивного досвіду Греції у модернізації післядипломної педагогічної освіти в Україні є: децентралізація післядипломної педагогічної освіти; відповідність післядипломної педагогічної освіти інтересам полікультурного суспільства; уведення нових дисциплін у процес підвищення кваліфікації або перепідготовки вчителів, що відображає сучасні тенденції до підготовки вчителів у країнах Європейського Союзу (наприклад, «Полікультурна освіта в європейському освітньому просторі», «Екологічна освіта», «Міжкультурна шкільна психологія»); професійна адаптація новопризначених учителів; розвиток дослідницьких умінь учителів школи, їх критичного і творчого мислення; зближення закладів післядипломної освіти та школи для підвищення професійної майстерності вчителів без відриву від роботи; створення всеукраїнського віртуального середовища для обміну інформацією та досвідом роботи з метою підвищення кваліфікації педагогів; об'єднання традиційних та телекомунікаційних методів навчання; організація перепідготовки вчителів, які викладають у спеціальних школах для дітей з обмеженими функціональними можливостями.

У **загальних висновках** викладено результати дослідження розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Греції та Україні.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз проблеми дослідження засвідчив, що у вітчизняній педагогічній теорії значна увага приділялася вивченню особливостей організації початкової, середньої та вищої освіти Греції, підготовці вчителів початкових класів. Проте система післядипломної педагогічної освіти в Греції недостатньо вивчена вітчизняними науковцями. Актуальність і перспективність дослідження цієї проблеми зумовлюється інтеграцією України у світовий освітній простір і приєднанням до Болонського процесу; необхідністю модернізації післядипломної педагогічної освіти України з урахуванням досягнень європейських країн, зокрема Греції.

2. Система післядипломної педагогічної освіти в Греції розвивалася асинхронно до змін у системі педагогічної освіти, при цьому зміни у системі післядипломної педагогічної освіти передували змінам у системі педагогічної освіти. Виділено та охарактеризовано три етапи реформування педагогічної освіти в Греції: *перший* (1913 – 1958 рр.), який визначався появою нових спеціалізованих педагогічних закладів; *другий* (1959 – 1981 рр.), для якого характерним стала розробка університетської моделі підготовки майбутніх учителів; *третій* (1982 і до сьогодні), коли підготовка майбутніх учителів усіх ланок освіти стала здійснюватися у вищих навчальних закладах країни.

3. Визначено та обґрунтовано чотири періоди розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Греції, а саме: періоди *становлення* (1881 – 1921 рр.); *структуризації* (1922 – 1963 рр.); *демократизації* (1964 – 1981 рр.) та *модернізації* системи післядипломної педагогічної освіти Греції (1982 р. і до сьогодні). Система післядипломної педагогічної освіти в Греції розвивалася під впливом низки соціально-економічних та політичних чинників: конфлікти між політичними партіями Греції, вихід з економічної кризи, вступ Греції до Європейського Союзу, підписання Болонської угоди, процеси євроінтеграції, глобалізації та формування інформаційного суспільства. Визначено сучасні тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти в Греції, а саме: реалізація концепції неперервної освіти, тобто наступності базової та післядипломної педагогічної освіти; проектування єдиної системи накопичення навчальних одиниць під час підготовки та підвищення кваліфікації вчителів; удосконалення знань та вмінь педагогів без відриву від професійної діяльності; розширення мобільності працівників освіти; адаптація та підтримка новопризначених учителів, які викладають перший рік у школах, гімназіях або ліцеях країни.

4. Система післядипломної педагогічної освіти в Греції структурно містить дві основні моделі: традиційну та інноваційну, які відображають різні підходи до організації підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів. Традиційна модель спрямована на врахування державних вимог щодо професійної компетентності педагогів відповідно до нормативно-законодавчої бази країни. Інноваційна модель враховує, окрім вимог до професійної компетентності педагогів, ще й особисті потреби та інтереси педагогічних працівників у додаткових знаннях. Визначено, що важлива роль в організації післядипломної педагогічної освіти в Греції відводиться атестації професійної діяльності вчителів, яка виконує діагностичну функцію. У результаті теоретичного аналізу у системі післядипломної педагогічної освіти в Греції виділено організаційні форми (пропедевтичне, періодичне, спеціальне підвищення кваліфікації; перепідготовка), які реалізуються в різних закладах освіти країни.

5. Показано, що організація післядипломної педагогічної освіти у Республіці Кіпр увібрала в себе кращий досвід системи післядипломної педагогічної освіти Греції, що відображається в управлінні освітою; інституціях, які здійснюють підвищення кваліфікації та перепідготовку вчителів (Педагогічний інститут Греції та Педагогічний інститут Республіки Кіпр, вищі навчальні заклади); механізмі прийняття на роботу педагогічних працівників (за умови відвідування пропедевтичних (в Республіці Кіпр – дослужбових) курсів підвищення кваліфікації); дотримання вимог Європейського Союзу щодо якості підготовки вчителів-європейців. Співпраця вчених Греції та Республіки Кіпр у галузі післядипломної педагогічної освіти налагоджена завдяки організації спільних науково-практичних конференцій та програм обміну вчителями для підвищення їх професійного рівня.

6. У процесі порівняльного аналізу систем післядипломної педагогічної освіти Греції та України визначено спільні та відмінні ознаки у їх розвитку. Основою спільності двох систем є процеси євроінтеграції, демократизації, глобалізації та інформатизації, які стали невід'ємними рушійними силами у розвитку післядипломної педагогічної освіти країн; дотримання принципу неперервності в педагогічній освіті; формування вчителя-європейця; розширення мобільності педагогічних працівників; упровадження дистанційних форм післядипломної освіти. Відмінності класифікуються як організаційні (у визначенні системи післядипломної педагогічної освіти; проведенні курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників з урахуванням їх посад; формах підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів; системі оцінювання досягнень педагогів) та інституційні (у поглядах на визначення закладів післядипломної педагогічної освіти; структурі та змісті програм підвищення кваліфікації вчителів; термінах їх навчання).

7. До пріоритетних напрямів використання прогресивних ідей та позитивного досвіду Греції у модернізації післядипломної педагогічної освіти в Україні віднесено: децентралізацію післядипломної педагогічної освіти; відповідність післядипломної педагогічної освіти інтересам полікультурного суспільства; уведення нових дисциплін у процесі підвищення кваліфікації або перепідготовки вчителів відповідно до вимог Болонського процесу (наприклад, «Полікультурна освіта в європейському освітньому просторі», «Екологічна освіта», «Міжкультурна шкільна психологія»); професійну адаптацію новопризначених вчителів; розвиток дослідницьких умінь у вчителів школи, їх критичного та творчого мислення; зближення закладів післядипломної освіти та школи для підвищення професійної майстерності вчителів без відриву від роботи; створення всеукраїнського віртуального середовища для обміну інформацією та досвідом роботи з метою підвищення кваліфікації педагогів; об'єднання традиційних та телекомунікаційних методів навчання; організацію перепідготовки вчителів, які викладають у спеціальних школах для дітей з обмеженими функціональними можливостями. Розроблено навчально-методичні матеріали щодо використання прогресивних ідей та позитивного досвіду системи післядипломної педагогічної освіти Греції у модернізації післядипломної педагогічної освіти в Україні.

Проведене дослідження не вичерпує всієї проблеми післядипломної педагогічної освіти в Греції. Подальшого дослідження потребують такі її аспекти, як: інноваційна підготовка вчителів початкової та середньої освіти на курсах підвищення кваліфікації та перепідготовки в Греції; проблеми післядипломної педагогічної освіти викладачів вищих технічних навчальних закладів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Проценко О. Б. Сучасна система післядипломної педагогічної освіти в Греції: загальна характеристика : [моногр.] / О. Б. Проценко ; за. ред. С. О. Сисоєвої. – Маріуполь : Рената, 2009. – 152 с.

Навчальні програми:

2. Проценко О. Б. Післядипломна педагогічна освіта в Греції : програма та метод. рекомендації до організації самостійної роботи [для студ. вищ. навч. закладів ОКР «Магістр»] / О. Б. Проценко. – Маріуполь : Рената, 2009. – 20 с.

Статті в наукових журналах, збірниках наукових праць:

3. Проценко О. Б. Професійна освіта в Греції та Республіці Кіпр: історія розвитку та сучасний стан / О. Б. Проценко // Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. Професійна підготовка та інноваційні процеси у навчально-виховних закладах : зб. наук. пр. / за заг. ред. Г. Є. Гребенюка ; М-во культури і мистецтва України ; Луганськ. держ. ін-т культури і мистецтв ; Обл. метод. кабінет учб. закладів мистецтва та культури. – Харків, 2004. – С. 86–94.
4. Проценко О. Б. Структура та зміст білінгвальної методичної компетенції майбутніх учителів іноземних мов / І. В. Соколова, О. Б. Проценко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка : наук. журнал. – Житомир, 2005. – Вип. 25. – С. 69–73. – авт. арк. 0,25.
5. Проценко О. Б. Технологія вивчення мовних здібностей та здатностей до вивчення іноземної мови / І. В. Соколова, О. Б. Проценко // Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. Підвищення ефективності та якості підготовки фахівців педагогічної спрямованості : зб. наук. пр. / за заг. ред. Г. Є. Гребенюка ; М-во культури і мистецтва України ; Луганськ. держ. ін-т культури і мистецтв ; Обл. метод. кабінет учб. закладів мистецтва та культури. – Харків, 2005. – С. 151–165. – авт. арк. 0,45.
6. Проценко О. Б. Післядипломна педагогічна освіта в Греції: теоретичний аспект / О. Б. Проценко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. пр. – К., 2007. – Вип. 1. – С. 91–98.
7. Проценко О. Б. Розвиток освіти Греції: аспекти реформування / О. Б. Проценко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. пр. – К., 2007. – Вип. 3 – С. 176–182.
8. Проценко О. Б. Формування комунікативної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови з метою їх підготовки до міжкультурної комунікації / О. Б. Проценко // Дебют : зб. наук. пр. молодих вчених та науковців. – Маріуполь, 2006. – С. 166–171.

Статті та тези в збірках наукових конференцій

9. Проценко О. Б. Навчання техніки читання студентів на мовних факультетах ВНЗ (на прикладі новогрецької мови) / О. Б. Проценко // Новітні методи викладання іноземних мов у ВНЗ : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 15 квітня 2004 р. – Харків : НфаУ, 2004. – С. 87–89.
10. Проценко О. Б. Вища освіта в Греції / О. Б. Проценко // Матеріали VI підсумкової (2003 р.) наук. практик. конф. викладачів МГІ. – Маріуполь, 2004. – С. 117–118.
11. Проценко О. Б. Білінгвізм як засіб реалізації принципу полікультурності навчання / О. Б. Проценко // Матеріали VII підсумкової (2004 р.) наук. практик. конф. викладачів МГІ, м. Маріуполь, 4 лютого 2005 р. – Маріуполь, 2005. – С. 22–23.
12. Проценко О. Б. Формування комунікативної компетенції вчителів іноземної мови / О. Б. Проценко // Дні науки : зб. тез доповідей, м. Запоріжжя, 27–28 жовтня 2005 р. : в 3 т. – Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2005. – Т. 3. – С. 184–186.

13. Проценко О. Б. Особливості професійної підготовки вчителів іноземної мови в Греції / О. Б. Проценко // Актуальні проблеми науки та освіти : матеріали VIII підсумкової наук.-практ. конф. викладачів (2006 р.), м. Маріуполь, 2 лютого 2006 р. : зб. наук. пр. : в 2 ч. – Маріуполь : МДГУ, 2006. – Ч. 2. – С. 94–96.
14. Проценко О. Б. Підвищення кваліфікації учителів в Греції / О. Б. Проценко // Матеріали четвертої всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 22–24 жовтня 2007 р. : в 2 ч. – К., 2007. – Ч. 2. – С. 12–13.
15. Проценко О. Б. Організація перепідготовки вчителів в Греції / О. Б. Проценко // Розвиток еллінізму в Україні у XVII – XXI ст. : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 21–23 травня 2007 р. – Маріуполь, 2007. – С. 270–272.
16. Проценко О. Б. Дистанційне підвищення кваліфікації вчителів в Греції / О. Б. Проценко // Сучасні наукові досягнення – 2008 : зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. конф., м. Миколаїв, 29–30 листопада 2008 р. : в 3 т. – Миколаїв : НУК, 2008. – Т. 2. – С. 212–215.
17. Проценко О. Б. Моделі післядипломної педагогічної освіти в Греції / О. Б. Проценко // Матеріали XI підсумкової наук.-практ. конф. викладачів МДГУ, м. Маріуполь, 30 січня 2009 р. : зб. наук. пр. – Маріуполь : МДГУ, 2009. – С. 301–303.

Проценко О.Б. Система післядипломної педагогічної освіти в Греції. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України, Київ, 2009.

У дисертації обґрунтовано етапи реформування педагогічної освіти та періоди розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Греції; визначено тенденції розвитку системи післядипломної педагогічної освіти Греції в контексті процесів глобалізації та європейської інтеграції; проаналізовано основні моделі у системі післядипломної педагогічної освіти в Греції; організаційні форми системи післядипломної педагогічної освіти в Греції (пропедевтичне, періодичне, спеціальне підвищення кваліфікації; перепідготовка) та умови їх реалізації у вищих навчальних закладах і закладах післядипломної педагогічної освіти Греції; напрями використання досвіду Греції у післядипломній педагогічній освіті Республіки Кіпр; виявлено спільні та відмінні тенденції у національних системах післядипломної педагогічної освіти в Греції та Україні; обґрунтовано доцільні напрями використання прогресивних ідей та позитивного досвіду Греції у модернізації післядипломної педагогічної освіти в Україні.

У науковий обіг уведено українські еквіваленти грецьких понять, які визначають форми післядипломної педагогічної освіти (пропедевтичне, спеціальне, періодичне підвищення кваліфікації; перепідготовка), що полегшує розуміння їх змісту при аналізі наукової педагогічної літератури Греції.

Розроблено і впроваджено науково-методичні матеріали щодо теорії та практики післядипломної педагогічної освіти в Греції.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта, підвищення кваліфікації, перепідготовка, атестація, організаційна форма.

Проценко Е.Б. Система последипломного педагогического образования в Греции. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Институт педагогического образования и образования взрослых АПН Украины, Киев, 2009.

В диссертации обоснованы основные этапы реформирования педагогического образования и периоды развития системы последипломного педагогического образования в Греции; определены тенденции развития системы последипломного педагогического образования в Греции в контексте процессов глобализации и европейской интеграции; проанализированы основные модели системы последипломного педагогического образования в Греции; охарактеризированы организационные формы последипломного педагогического образования и условия их реализации в высших учебных заведениях и заведениях последипломного педагогического образования в Греции; рассмотрены пути использования опыта Греции в последипломном педагогическом образовании Республики Кипр; выявлены общие и отличительные тенденции в национальных системах последипломного педагогического образования в Греции и Украине; обоснованы целесообразные направления использования позитивного опыта Греции в модернизации последипломного педагогического образования Украины.

В научную литературу введены украинские эквиваленты греческих понятий, которые обозначают формы последипломного педагогического образования (пропедевтическое, периодическое, специальное повышение квалификации; переподготовка), что облегчает понимание их содержания при анализе научной педагогической литературы Греции.

Разработаны и внедрены научно-методические материалы относительно теории и практики последипломного педагогического образования в Греции.

Ключевые слова: последипломное педагогическое образование, повышение квалификации, переподготовка, аттестация, организационная форма.

Protsenko O.B. The System of Postgraduate Education in Greece. – Manuscript.

Dissertation for a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences by speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education - The Institute of pedagogical studies and adult education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2009.

The main stages of pedagogical education reform are defined and grounded up in the thesis: the first stage (1913-1958), the second stage (1959-1981) and the third stage (1982- till nowadays).

Socio-economic situation of the system of postgraduate pedagogical education development in Greece are singled out. The following ones should be specially mentioned: membership of the country in EU, signing the Bolongna agreement, processes of informatisation and globalization of the society.

The genesis of postgraduate pedagogical education development in Greece is studied and four periods of its development are singled out. It was a characteristic feature for a period of foundation (1881 – 1921) to originate first educational establishments where the courses to improve teaching skills and to re-train teaching staff were organized. During a period of structuralizing (1922 – 1963) the formation of the basic components of postgraduate pedagogical education development in Greece was taking place – various schemes of improving teaching professional skills and teaching staff re-training. A period of renewal (1964 – 1981) was characterized by the changes in structure and contents of the postgraduate pedagogical education system in the framework of a democratic state revival. During a period of modernization (1982 – till nowadays) the renovation of postgraduate pedagogical education system in Greece was observed taking into account the phenomena of technogizing and informatisation of the society.

The system of postgraduate pedagogical education in Greece is characterized in the thesis. The following main models are also defined: traditional and innovative. It is determined that the traditional model is based on the requirements of the state as far as the system of education and professional efficiency of a teacher is concerned. The innovative one takes into account personal needs and desires of teachers in terms of the improvement of their professional skills and organization of courses to develop and improve their efficiency. It has become clear that the main role in the system of postgraduate pedagogical education in Greece is given to attestation of teachers' professional activity that executes a diagnostic function. The organizational methods of postgraduate pedagogical education such as propedephtic, periodic, special teaching skills improvement are analyzed. The conditions of their realization at higher educational establishments and postgraduate institutions in Greece are analyzed as well. The tendencies to follow Greece's experience in postgraduate pedagogical education by the Republic of Cyprus are described.

Common and distinguishing features of the systems of postgraduate pedagogical education in Greece and Ukraine are defined. Expedient trends to use positive Greece's experience in the modernization of a postgraduate pedagogical education in Ukraine are grounded up. They are: decentralization of postgraduate pedagogical education; relativity of postgraduate pedagogical education to the demands of polycultural society; introduction of new subjects during the process of teaching skills improvement or re-training of the teachers who have European approach; professional adaptation of newly appointed teachers; development of research skills of school teachers, their critical and creative thinking; cooperation of postgraduate institutions and schools to improve professional efficiency of the teachers while executing their professional activity; creation of All-Ukrainian virtual environment to exchange information and experience aimed at teaching skills improvement; uniting traditional and telecommunication methods of teaching; organization of re-training of the teachers who work at schools for disabled children.

Ukrainian equivalents of Greek notions that denote forms of postgraduate pedagogical education are introduced into scientific vocabulary. They are: propedeutic, special, periodic teaching skills improvement and re-training. Introduction of these notions helps to understand their contents while analyzing scientific pedagogical Greek literature.

Scientific and methodical materials about theory and practice of the postgraduate pedagogical education in Greece are worked out and introduced.

Key words: postgraduate pedagogical education, teaching skills improvement, in-service training, attestation, form of organization.